

jediným cílem jest dokázati, že stát je omezen, vázán právem. Pojednává postupně o třech základních bodech Duguitova učení: o pojmu práva objektivního, práva subjektivního a státu.

Normy právní jsou zvláštním druhem norem sociálních, t. j. takových, jichž zachovávání jest nutno k udržení společenského celku. Charakteristickým pro normy právní je, že sankcí proti jejich porušení je reakce společensky organisovaná. Právo objektivní počne existovati od toho okamžiku, kdy jednotlivci jsou si vědomi, že reakce proti porušení norem musí býti společensky organisována. Ve společnostech primitivních tato reakce organisuje se mimo stát, v dobách moderních jest organisována ve státě a od státu. Právo tedy existuje před státem a mimo stát.

Duguit odmítá běžnou konstrukci pojmu práva subjektivního a to na základě psychologického rozboru právního jednání. Právní účinek právního jednání není totiž důsledkem subjektivního práva jedné strany, nýbrž plyne z objektivního práva, kterému jsou obě strany podrobeny. Pro pochopení právních jednání jednostranných není potřeba konstruovati nějakou vyšší vůli, a také stát nemusí míti subjektivních práv zvláštní povahy, t. j. suverenity. Je zbytečno proto konstruovati stát jako právnickou osobu. Není-li suverenity, může býti právo nadřízeno státu.

Pojem státu musí býti odvozen pouze na základě fakt, která lze ve skutečnosti pozorovati. O státu lze mluvíti tam, kde ve skupině lidí, žijících na určitém území, utvoří se rozdíl mezi vládnoucími a ovládanými. Moc nejsilnějšího charakterisuje stát a liší jej od ostatních společenských skupin. I tato nejsilnější moc jest však vázána právem. Stát není suverenní a není právnickou osobou už proto, že tu není kolektivní vůle. Ve státě existují pouze vůle jednotlivců a to vůle vládnoucích. Poněvadž tyto vůle jsou jako všechny jiné podrobeny objektivnímu právu, musí i stát nutně býti vázán právem.

Maggiore: Čistá právní věda a její meze. Stručný článek obsahuje několik myšlenek autorových o právu a právní vědě: Není práva přirozeného, jest pouze právo pozitivní. To obsahuje nejen *ius scriptum*, nýbrž i právo, které existuje ve vědomí toho kterého národa. Pojem práva měnil se s rozvojem právní vědy. Právní věda počíná teprve s dogmatikou, Iheringem. Vadou dogmatické metody je, že vidí objektivní právo pouze v zákonech, a dále, že pracujíc s abstraktními a všeobecnými pojmy, ztrácí s dohledu konkrétní obsah práva. Dogmatika, čistá právní věda vzdaluje se praktického života. Právní věda však musí zachycovati právo v plné jeho životnosti, musí to býti *ars aequi et boni*. Tuto úlohu má právní filosofie, která se obírá právem jednak jako vnitřním projevem vědomí, jednak jako vrěžším projevem dějin. Teprve pomocí právní vědy filosofické či právní filosofie dostane se abstraktní právní věda dogmatická do styku s konkrétním životem. Filosofie právní je zároveň teorií i praxí, systemem pojmů a systémem života.

Pitamic: Nesprávné úsudky jako zdroj omylů v teoriích o státu. Při rozboru každého pojmu nutno zachovávati tyto dvě stěžejní zásady: každý znak pojmu jest posuzovati jen ve spojení s ostatními a dále všem znakům pojmu jest přikládati stejnou důležitost. Zachovávání těchto dvou zásad při rozboru pojmu státu odstraní chaos v teoriích o státu.

Právo je souhrn norem, jichž zachovávání je uloženo pod pohrůzkou donucení. V této definici jsou znaky vynutitelnost a norma stejně důležité. Chybuje proto teorie, která klade hlavní důraz na slovo vynutitelnost a směšuje právo s násilím. Chybuje i teorie normativní, která zdůrazňuje znak norma. Zapomíná, že právní pravidlo musí býti v určitém poměru ke své realizaci, musí býti účinné. Lidé se musí skutečně chovati tak, že jejich jednání odpovídá právním normám. Aspoň základní normy o organisaci státu musí býti ve sku-